

CHE

Osat 1-2 Sankari ja Kapinallinen

Ranska, Espanja, Yhdysvallat 2008

Ohjaaja: Steven Sodebergh

Käsikirjoittajat: Peter Buchman, Benjamin A. Van Der Veen

Näyttelijät: Benicio del Toro - Ernesto Che Guevara, Demián Bichir - Fidel Castro, Santiago Cabrera - Camillo Cienfuegos, Elvira Mínguez - Celia Sanchez, Julia Ormond - Lisa Howard, Rodrigo Santoro - Raúl Castro, Catalina Sandino Moreno - Aleida March, María D. Sosa - Aledita

Levittäjä: Scanbox Finland Oy

Alkuperäinen nimi: *Che: Part One, Che: Part Two*

Kesto: 133 min. (Osa 1), 135 min. (Osa 2)

Ikäraja: K13

Genre: draama, sota, historia, henkilöhistoria

Oppimateriaalin tehtävät on suunniteltu lukiolaisille ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoille

Oppimateriaalin teemoja: Che Gueveran myytti ja henkilöhistoria, elämäkertaelokuva

SYNOPSIS

Ernesto "Che" Guevara tuntuu toisinaan enemmän myytiltä kuin todelliselta historian henkilöltä. Argentiinalainen lääkäri, josta tuli sissitaistelija ja yksi historian tunnetuimmista sosialisteista tunnetaan parhaiten tuimakatseisesta valokuvasta, joka koristaa monenmoisia tuotteita t-paidoista tulitikkuskeihin ja potkupukuihin.

Steven Sodeberghin kahteen osaan jaettu henkilökuvaus ei kuitenkaan kerro populaari-ilmiöstä, vaan historiallisista tapahtumista, joiden jälkimainingeista myytti nimeltä Che kehittyi. Elokuvakaksikon ensimmäisessä osassa seurataan Guevaran osallisuutta Kuuban vallankumoukseen 1950-luvulla. Toisessa osassa seurataan Kuuban hallinnon jättänyttä sosialistijohtajaa Bolivian

viidakoon, taisteluun, joka jäi Guevaran viimeiseksi.

Sodebergh katsoo tapahtumia kiihottomasta ja lähes dokumentaarista näkökulmasta. Viidakon uumenissa ryömivän ja kaupunkien sivukujilla mutkittelevan sissisodan käänneet kuvataan läheltä ja realistisesti. Ernesto "Che" Guevara ei avaudu katsojalle henkilönä, vaan historian hahmona: yhtä etäisenä kuin hänen kerrotaan todellisuudessa olleen jopa läheisimmilleen. Toisinaan historian tunnetuimpiin tapahtumiin syventyvät elokuvat keskittyvät antamaan ilmiölle kasvot. Elokuva antaa yksille historian ja populaarikulttuurin tunnetuille kasvoille taustan ja tarinan.

Vinkkejä elokuvan käsittelyyn:

Ennen elokuvaa:

1. Kirjatkaa ylös kaikki asiat, mitkä tiedätte Ernesto "Che" Guevasta. Kirjoittakaa listaan myös asioita, joita haluaisitte tietää.

Elokuvan jälkeen:

1. Täydentäkää ennen elokuvaa laatimaanne listaa niillä tiedoilla, joita saitte elokuvasta. Verratkaa, oliko teillä väärää tietoa tai käsityksiä. Vastasiko elokuva kysymyksiinne Che Guevarasta? Mitä muuta olisitte halunneet tietää?

MYYTTI

Yksi Che Guevaraan liittyvistä kiinnostavimmista kysymyksistä on, kuinka marxilaisesta vapaustaistelijasta tuli yksi markkinatalousvetoisen kulutusyhteiskunnan tunnetuimmista pop-ikoneista.

Moni tuntee Chen ennen kaikkea tästä kuuluisasta kuvasta:
http://fi.wikipedia.org/wiki/Tiedosto:Che_Guevara_Korda.jpg

Kuvan on ottanut valokuvaaja Alberto Korda vuonna 1960. Kuva julkaistiin seitsemän vuotta myöhemmin. Nykyään se on yksi maailman tunnetuimmista valokuvista. Mielenkiintoinen seikka on se, että Korda ei

ole pyytänyt kuvan käytöstä korvauksia tai puuttunut sen käyttötarkoituksiin kuin kerran, kun kuvaa käytettiin vodkamainoksen yhteydessä.

Lähde ja lisätietoa:

Wikipedian artikkeli:

http://fi.wikipedia.org/wiki/Che_Guevaran_valokuva

1. Missä kaikkialla olette nähneet kuvaa käytettävän? Tehkää lista.

2. Ideoikaa kuvalle/imagolle uusia käyttötapoja:

Tehkää yksin, pareittain tai ryhmissä suunnitelma uudesta Che Guevara tuotteesta.

Tuote voi olla kaupallisiin tarkoituksiin sopiva (Che Guevara polkupyörä tai viidakkosissien inspiroima vaatemallisto) tai yleishyödyllinen (esimerkiksi yleishyödyllisen järjestön tiedote tms.)

Perustelkaa Chen kuvan käyttö tuotteen yhteydessä. Käytetäänkö kuvaa kaupallisista vai ideologisista syistä? Onko kuvan käyttö riski ja jos on, miksi?

3. Lukekaa seuraavien kappaleiden kertosäkeistöt.

Miettikää, millaisia merkityksiä Che Guevaralla on kappaleiden sanoituksissa. Agit Propin kappale on 1970-luvulta ja Happoradion 2000-luvulta. Millä tavalla kappaleiden syntyajankohta vaikuttaa niiden sisältöön?

Agit Prop / Che Guevara

*"On jäänyt jotakin tuuleen
ja auringon kimallukseen
Niin läsnä olet kuin ennenkin
comandante
Che Guevara"*

Happoradio / Che Guevara:

"Käske miestäsi pukeutumaan Che Guevaraan"

*kun te kaadutte sänkyyn
Hetkeksi toisiko se sitä vaaraa
joka vatsassa vääntyi silloin
kun me silmät mustalla maalasimme
tupakkapaikalla kapinoimme
ja sitä konetta vastaan raivosimme”*

Lähde:
Agit Prop -
Albumilta *En valinnut asiaa*, Love kustannus
Oy.

Happoradio -
<http://lyriikat.org/lyriikat/happoradio/che-guevara/>
Albumilta *Kaunis minä*, Sony BMG
Sanat: Aki Tykki

ELÄMÄKERTAELOKUVA

1. Valitkaa näkemänne elämäkertaelokuva ja sen kohde (esimerkiksi Jim Morrison – The Doors, Johnny Cash – Walk the line, Ray Charles – Ray, Rauli Badding Somerjoki – Badding, Edith Piaf – Pariisin varpunen) Miten henkilöä kuvattiin elokuvassa? Millaisia asioita hänen elämästään käsiteltiin elokuvassa? Pohdi elokuvan puolueettomuutta: antaako elokuva henkilöstä realistisen kuvan?

2. Valitkaa joku julkisuuden henkilö kenestä haluaisitte tehdä elokuvan. Voitte valita jonkun historian hahmon tai kenet tahansa julkiksen. Perustelkaa valintanne.

Ottakaa selvää valitsemanne henkilön elämänvaiheista ja suunnitelkaa niiden perusteella elokuvan tiivistelmä. Mitä asioita valitsitte elokuvaanne ja miksi? Voitte myös suunnitella kuka elokuvan ohjaa, ja kuka esittää valitsemaanne henkilöä.

3. Eroavatko Che I ja II muista näkemistänne elämäkertaelokuvista? Minkälaisia eroavaisuuksia elokuvissa mielestänne on verrattuna muihin elämäkertaelokuviin?

4. Millä muulla tavalla Chen elämästä olisi mielestänne voitu kertoa? Miettikää, miksi Che-elokuvaan on valittu juuri niissä esitetyt tapahtumat?

HISTORIA

1. Ottakaa selvää Che Guevaran elämänvaiheista. Miettikää, mitkä asiat ja tapahtumat hänen elämässään vaikuttivat Guevaran ideologiaan.

2. Palauttakaa mieleen elokuvien kuvaamat ajanjaksot Guevaran elämästä. Kirjatkaa ylös mitä Osassa 1 hänen elämänvaiheistaan selviää, entä osassa 2? Entä mitä elokuvat eivät hänen elämästään kerro?

Lapsuus:

1928: Ernesto Guevara syntyi 14.5 Rosarion kaupungissa Argentiinassa keskiluokkaisen perheen ensimmäiseksi lapseksi. Guevaran virallinen syntymäpäivä on 14.6. Hänen syntymäaikansa väärennettiin, jottei kenellekään paljastuisi, että Guevaran äiti oli jo raskaana, kun hänen vanhempansa menivät naimisiin.

Kaksivuotiaana Guevara sairastuu astmaan, joka vaivasi häntä loppuelämän ajan. Astmansa vuoksi Guevara aloitti säännöllisen koulunkäynnin vasta yhdeksänvuotiaana. Häntä pidettiin älykkäänä lapsena, joka seurasi tarkkaavaisesti maailman tapahtumia. Espanjan sisällissota (1936–39) oli ensimmäisiä poliittisia tapahtumia, joka vaikutti Guevaran ajatuksiin maailmasta.

1947: Guevara hylkäsi suunnitelmansa ryhtyä opiskelemaan tekniikka ja pyrki sen sijaan Buenos Airesin yliopiston lääketieteelliseen tiedekuntaan.

1952: Guevara matkusti ystävänsä Alberto Granadon kanssa ympäri Latinalaista Amerikkaa. Matkaa taitettiin moottoripyörillä ja seikkailun yksityiskohdat Guevara tallensi muistikirjaan, joka julkaistiin myöhemmin Moottoripyöräpäiväkirja nimellä. Matkan varrella Guevara tapasi monenlaisia ihmisiä ja näki Etelä-Amerikan mantereen köyhyyttä ja yhteiskunnallista epätasa-arvoa. Matkalla on väitetty olleen syvälinen vaikutus Guevaran ajatteluun ja myöhempiin vaiheisiin.

1953: Guevara valmistui lääkäriksi Buenos Airesin yliopistosta. Samana vuonna hän matkusti Guatemalaan. Matkallaan Guevara tapasi Fidel Castroa kannattavia kuubalaisia,

jotka olivat paossa Batistan¹ diktatuurista hallintoa. Poliittisten pakolaisten joukossa oli Guevaran ensimmäinen vaimo Hilda Gadea, jonka kanssa Guevara sai tyttären.

1954–57: Yhdysvallat pommitti Guatemalaa ja CIA rahoitti maan istuvan presidentin Abernezin hallinnon kaatamisen. Guevara poistui maasta. Abernezin vallankaappaus sekä yhdysvaltalaisen United Fruit² yhtiön toimet saivat Guevaran vakuuttuneeksi siitä, että aseellinen vallankumous oli paras keino Etelä-Amerikan vapauttamiseksi Yhdysvaltain vallasta. Guevara muutti Meksikoon, jossa hän tapasi Fidel Castron³. Guevara liittyi Castron johtamaan 26. heinäkuuta liikkeeseen, jonka tarkoituksena oli syöstä Batistan hallitus vallasta. San Miguelin karjatilalla sijaitsevalla sissileirillä Guevara koulutettiin taistelijaksi. Leirillä Guevaran maine oli ankara. Kun leirin sijainti paljastui viranomaisille, Guevara ja kahdeksantoista muuta pidätettiin leiriltä. Heidät vapautettiin 57 päivän vankeuden jälkeen. Castro joukkoineen aikaisti suunnitelmiaan tehdä maihinnousu Kuubaan. Guevara ja 80 muuta sissiä matkasi Meksikosta Kuubaan ja aloitti taistelun Sierra Maestran vuoristossa. Kesken taistelujen joukkojen lääkärinä toiminut Guevara ryhtyi taistelijaksi. Henäkuussa 1957 Castro ylensi Guevaran majuriksi.

1958–59: Chen johtama Santa Claran valtaus ja panssarijunan syöstäminen raiteiltaan olivat merkittäviä voittoja sissijoukoille. Batista pakeni Kuubasta ja Castron joukot ottivat vallan maassa.

1959–1965: Guevara erosi ensimmäisestä vaimostaan ja avioitui joukoissaan taistelleen Aleida Marchin kanssa. Guevara toimi Kuubassa La Cabanan linnakkeen vankilan ylimpänä syyttäjänä. Tässä toimessa Guevaran kerrotaan syyllistyneen muun muassa kidutuksiin.

¹ Kuuban presidentti vuosina 1940–1944 ja 1952–1959.

² United Fruit oli yhdysvaltalainen liikeyhtiö, joka kauppasi kolmannessa maailmassa kasvatettuja hedelmiä Yhdysvaltoihin ja Eurooppaan. Yhtiötä syytettiin laajalti muun muassa hallitusten lahjomisesta ja työntekijöidensä riistosta. Yhtiön vastustaminen oli tunnusomaista vasemmistopoliitikoille ja vaikuttajille.

³ Kuuban presidentti 1959–2008, valtioneuvoston puheenjohtaja ja Kuuban kommunistisen puolueen pääsihteeri. Luovutti vuonna 2006 valtansa nuoremmalle veljelleen Raúl Castrolle, joka kuului myös Guevaran lähipiiriin.

Guevara myös ohjasi Kuuban agraarireformia, jossa suuret tilukset kansallistettiin, pilkottiin ja jaettiin niitä viljeleville. Nämä toimet saivat Yhdysvallat kokemaan Kuuban ja Guevaran yhä suurempina uhkina. Maaudistuksen jälkeen Guevara toimi valtion keskuspankin pääjohtajana ja teollisuusministerinä. Vuonna 1965 Che lähti Kuubasta valepuvussa eikä sen jälkeen enää näyttäytynyt julkisuudessa. Katoamistaan edeltävänä aikana hän kritisoi ankarasti muun muassa Kuuban liittolaista Neuvostoliittoa siitä, että maa antoi vaisua tukea köyhien maiden sosialistisille vallankumouksille. Joulukuussa 1964 Guevara oli herättänyt kohua arvostelemalla YK:n yleiskokouksessa valkoihoisten länsimaiden ”rasistista” asioihin puuttumista Kongossa.

1966–67: Guevara matkusti väärennetyllä passilla Boliviaan marraskuussa. Hän esiintyi keski-ikäisenä uruguaylaisena liikemiehenä. Boliviassa Che alkoi koota sissijoukkoja. Hänen aikomuksenaan oli käynnistää vallankumous ja kaataa Bolivian oikeistolainen sotilashallitus. Sissiarmeijan kokoaminen oli kuitenkin vaikeaa. Bolivian presidentti komensi armeijansa ”sissijahtiin” heti kun kuuli Guevaran olevan maassa. Lisäksi paikalliset maatyöläiset kieltäytyivät liittymästä Guevaran joukkoihin. Kieltäytymisen syyksi on arveltu muun muassa sitä, että maatyöläiset olivat juuri saaneet maatilkkuja omikseen eivätkä hyväksyneet kommunistien kollektivisointia. Bolivian armeija sai vihjeen sissijoukon sijainnista eräältä sissijoukon karkurilta. Lokakuun kahdeksas päivä sissit motitettiin Churon rotkoon. Parituntisen taistelun jälkeen Che Guevara ja bolivialainen sissi Simeon Cuba Sarabia eli Willy antautuivat. Antautuessaan Guevara oli aseeton. Hänellä oli mukanaan reppu, nahkainen asiakirjasalkku ja kangaslaukku, joka sisälsi hänen sotapäiväkirjansa, kirjoja, muisti- ja asiakirjoja, runoja, henkilökohtaisia muistiinpanoja ja huomioita hänen alaisistaan sekä muutamia henkilökohtaisia tavaroita. Yhdysvaltalaisien joukkojen mukaan Che sanoi vangitsijoilleen: ”Älkää tappako meitä. Minä olen Che. Olen teille arvokkaampi elävänä kuin kuolleena.” Pidätystä seuraavana päivänä Vääpeli Mario Teran teloitti Che Guevaran La Higuieran koulurakennuksessa ilman oikeudenkäyntiä.

Lokakuun kahdeksastoista päivä Fidel Castro piti kiihkeän puheen Chen muistoksi. Kuubassa julistettiin kolmen päivän suruaika.

Lähteet ja lisätietoa:

Anderson, Jon Lee, *Che Guevara, Vallankumouksellinen elämä*, Keuruu 1998.
González, Luis J et al, *Che Guevara ja Bolivian sissit*, Porvoo 1970.
Wikipedian artikkeli:
http://fi.wikipedia.org/wiki/Che_Guevara

Lisätietoa ja lukemista:

Guevara, Ernesto, *Moottoripyöräpäiväkirja*, 1997.

Guevara, Ernesto, *Vallankumoussota Kuubassa*, Helsinki, 2005.

<http://www.che-lives.com/home/>

http://www.aamulehti.fi/sunnuntai/teema/asiat_kolumnit/pekkahyvarinen/3875796.shtml

Voitte etsiä myös muita Guevaraan liittyviä puheenvuoroja puolesta ja vastaan.

2. Millä perusteella Guevaraa ihaillaan ja millä perusteella häntä kritisoidaan? Listatkaa syitä molempiin mielipiteisiin. Mitä mieltä itse olette?

3. Miettikää elokuvaa yllä mainittujen mielipiteiden ja näkökulmien kautta. Millaisessa valossa elokuva mielestänne esitti Guevaran?

RISTIRIITAINEN HAHMO

1. Kuunnelkaa/katsokaa Ylen elävän arkistosta pätkät Che Guevarasta. Toisessa politologi Samuel Farberin Guevaraan kohdistuvaa arvostelua ja toisessa kansalaisten ajatuksia Guevaran kuolemasta:

Ylen elävä arkisto:

Kritiikkiä Chen ajattelusta:

<http://yle.fi/elavaarkisto/?s=s&q=2&ag=11&t=100&a=926>

Che Guevaran kuolema, katuhaastatteluja Helsingissä:

<http://yle.fi/elavaarkisto/?s=s&q=2&ag=11&t=616&a=924>

Katsokaa myös:

<http://demi.fi/keskustelut/44475/che-guevara>

<http://lievemaa.blogit.uusisuomi.fi/2009/04/28/che-guevarapuola-johan-backmanviro/>

Oppimateriaalin on laatinut FM, toimittaja Tarja Kovanen
Oppimateriaalin on tuottanut Marjo Kovanen Koulukinosta.